

Силабус курсу
Проблеми етногенезу слов'ян (кін. I тис. до н.е. – сер. I тис. н.е.)

Освітній ступінь – доктор філософії (PhD)
Галузь знань: 03 Гуманітарні науки
Спеціальність: 032 історія та археологія
Освітньо-професійна програма «Історія та археологія»
Кількість кредитів – 5

Рік підготовки, семестр – 2 рік, IV семестр

Компонент освітньої програми: вибіркова

Дні занять: четвер, 12.45-14.05, ауд. 1003
Консультації: п'ятниця 14.05, ауд. 1006

Мова викладання: українська

Керівник курсу

ПІП

Строцьонь Богдан Степанович, кандидат історичних наук, викладач

Контактна інформація strotsen@tnpu.edu.ua
+38 067 332 45 91

Опис дисципліни

Актуальність вивчення дисципліни «Проблеми етногенезу слов'ян (кін. I тис. до н.е. – сер. I тис. н.е.)» зумовлена тим, що територія України займає ключове місце у слов'янському етногенезі. Саме на нашій території та у суміжних районах Білорусі та Росії виявлені найдавніші слов'янські пам'ятки. Саме тут відбувалося формування слов'янського етносу і звідси почалося розселення слов'ян на Балкани та у Центральну Європу. Серед носіїв археологічних культур кінця I тис. до н.е. – середини I тис. н.е., саме тут знаходяться витоки українського народу.

Навчальний курс покликаний сформувати в здобувачів систему знань про процеси формування як етносу в цілому, так і слов'янського зокрема. Сформувати вміння аналізувати археологічні джерела і співставляти результати з історичними, лінгвістичними, антропологічними, етнографічними та іншими даними, визначати перспективи для подальших досліджень. Розкрити роль автохтонного населення, осілих сусідів – кельтів, фракійців, германців, балтів, кочовиків – сарматів, аланів, гунів.

Навчальний контент

Год. (лек./сем.)	Теми	Результати навчання	Завдання
2 / -	Тема 1. Сучасні наукові концепції етногенезу слов'ян (лінгвістичні, історичні, археологічні). Археологічні джерела.	Знати сутність, завдання й особливості навчальної дисципліни, її категоріальний апарат, історіографію, етапи досліджень, джерельну базу, комплексний підхід до вивчення, методи, основні напрямки сучасних наукових розробок.	Питання
- / 2	Тема 2. Експансія кельтів і латенізація культур.	Аналізувати поширення кельтських культурних впливів у Європі. Знати: особливості розвитку населення лісостепової зони України в пізньолатенський час, роль кельтів, германців, фракійців.	Питання Презентація
- / 2	Тема 3. Латенські пам'ятки Закарпаття.	Знати латенські пам'ятки Закарпаття, спільні і відмінні риси із середньоевропейськими пам'ятками матеріальну та духовну культуру, хронологію, етнічну приналежність носіїв.	Питання Проблемні завдання
2 / -	Тема 4. Поенешті-Лукашівська культура.	Здобути знання про територію поширення, поселенські та поховальні пам'ятки, господарський уклад, поховальний обряд. Аналізувати речовий комплекс місцевого виробництва та імпорتنі вироби,	Питання Презентація

		з'ясувати хронологію культури, гіпотези про етнічну приналежність та історичну долю її носіїв.	
2/2	Тема 5. Зарубинецька культура.	Аналізувати особливості, локальні варіанти, хронологію та концепції етнічної приналежності культури і роль її носіїв у формуванні слов'янського етносу.	Питання Проблемні завдання
2/-	Тема 6. Пшеворська культура.	Співставляти пам'ятки, господарство, матеріальну і духовну культуру, поховальний обряд пшеворського населення Західної Волині та Верхнього Подністров'я, із матеріалами Центральної Європи. Засвоїти основні гіпотези етнічної приналежності носіїв культури.	Питання
2/-	Тема 7. Загальна характеристика римського часу та початку епохи великого переселення народів.	Засвоїти хронологію періоду, з'ясувати політичний вплив Римської імперії на Європу та провінційно-римські культурно-економічні впливи і їх значення у розвитку варварського населення першої половини I тис. н.е.	Питання Презентація
-/2	Тема 8. Пізньозарубинецькі пам'ятки.	Аналізувати причини та напрямки міграції зарубинецьких племен і створення нових локальних груп, визначити відмінності із зарубинецькими пам'ятками та роль носіїв у формуванні слов'янських культур VI ст.	Питання Презентація
2/-	Тема 9. Зубрицька культура.	Розкрити процес формування культури, матеріальну та духовну культуру, господарський уклад та етнічний склад населення і його місце у слов'янському етногенезі.	Питання
-/2	Тема 10. Липицька культура.	З'ясувати походження культури, характеризувати, поселенські та поховальні пам'ятки, ремісничі об'єкти, керамічний комплекс та ін. матеріали. Визначити етнічну приналежність носіїв культури за писемними, археологічними та антропологічними даними.	Питання Проблемні завдання
2/2	Тема 11. Вельбарська культура.	Порівняти риси на культури на основній території її поширення із українськими пам'ятками. Характеризувати господарський та суспільний уклад, етнічний склад носіїв вельбарської культури, їх роль і місце у формуванні черняхівської культури, слов'янського етносу та у політичній історії Європи.	Питання Проблемні завдання
2/2	Тема 12. Черняхівська культура.	Аналізувати процес формування та розвитку культури, вплив римських провінцій на економіку черняхівського суспільства. Визначити етнічні складові носіїв, їх роль і місце у політичній історії Східної Європи за писемними, археологічними та антропологічними джерелами, основні теорії виникнення, етнічної приналежності та подальшої долі носіїв черняхівської культури.	Проблемні завдання Ессе
2/2	Тема 13. Київська культура.	Визначити підґрунтя та територію поширення пам'ятки, особливості матеріальної та духовної культури господарської діяльності, хронологію та роль носіїв у формуванні ранньосередньовічних слов'янських культур. Сучасні теорії етнічної приналежності носіїв київської культури.	Проблемні завдання Питання
-/2	Тема 14. Культура карпатських курганів.	Аналізувати археологічні та писемні джерела, здобути знання про пам'ятки, матеріальну та духовну культури господарську діяльність хронологія, основні гіпотези етнічної приналежності носіїв та їх історичну долю.	Питання Кейси
2/2	Тема 15. Початок доби Великого переселення народів.	Розкрити занепад економіки і руйнацію системи зв'язків, сформованих в римські часи, вплив гунів на формування слов'янського етносу та політичну історію Європи. Гунські пам'ятки, поховальний обряд, матеріальна і духовна культура, військо і військова тактика гунів.	

Літературні джерела

1. Абашина Н.С., Козак Д.Н., Синиця Є. В., Терпиловський Р. В. *Давні слов'яни. Археологія та історія: навч. посіб.* Київ: Стародавній світ, 2012.
2. Баран В. Д. Давні слов'яни. Україна крізь віки. У 15-ти тт., 3. Київ: Альтернативи, 1998.
3. Баран В. Д., Баран Я. В. *Історичні витоки українського народу.* Київ: 2005.
4. Винокур І. *Черняхівська культура: доля і витоки.* Кам'янець-Подільський, 2000.
5. *Давня історія України.* Т. 3. Слов'яно-руська доба. Київ, 2000.
6. Залізник Л. Л. *Стародавня історія України.* Київ: Темпора, 2012.
7. *Этнокультурная карта территории Украинской в I тыс. н.э.* Київ: Наукова думка, 1985.
8. Магомедов Б. В. *Черняховская культура. Проблемы этноса.* Люблин, 2001.
9. Мончинська М. *Велике переселення народів. Історія неспокоїної епохи IV та V століть.* Київ, 2009.
10. *Славяне Юго-Восточной Европы в предгосударственный период.* Київ, 1990.
11. Терпиловський Р. В. *Ранние славяне Подесенья III-V вв.* Київ, 1984.
12. Kokowski A. *Goci.* Warszawa: Trio, 2007.

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Модуль 1 (теми 2, 3, 5) усне опитування, завдання	18
Модуль 2 (теми 8, 10-15) усне опитування, завдання, ессе	42
ІНДЗ (теми 1-15)	20
Екзамен (теми 1-15) – усне опитування	20